THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
THE HEBREW JOURNAL
PUBLISHED BY
JOURNAL PUBLICATIONS OF TORONTO, LIMITED
542 DUNDAS ST. WEST, Telephone Trinity 6830-6831
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913
ALLIED PRINTING TRADES UNION LABEL COUNCIL TORONTO, ONT. 25

מלחמה צווישען קאַטאָליקען און אַנגליקאַנען וועגען די „הייליגע ערטער" אין ארץ ישראל

(אַ ברוּיעף פון לאָנדאָן)
פון א. ז. פען.

1.

צו שטעהען מיר פאַר אַ נייעם קרייץ צוג, אַ נייעם מסע הצלב, אַן עראָיערונג פון מיטעלאַלטערלישע מלחמות פאַר די קריסטליכע "הייליגע ערטער" איז אַ פראַגע וועלכע דערוועקט זיך אַלס אַ רעזולטאַט פון דער רייזע פון ערץ־בישאָף אַה קאַנטערבורי קיין ארץ ישראל.

צו האַלט עס כיי אַ נייעם רעליגיאָנס קאַמף אין וועלכען די קריסטליכע רעליגיאָנען וועלען קעמפען, דעם מאָל אויסנער מיט׳ן אַנדערען פאַר די הייליגע מקומות? די רעכט און פּריווילעגיעס פון די פאַרשיעדענע קריסטליכע סעקטעס אין ארץ ישראל איז שוין פון יאָהרען לאַנג אַ שטרייט־פּונקט צווישען די קאַטאָליטשע קוילען, דער רעזולטאַט איז אבער נוט באַקאַנט. דער ענגלישער הויפּט־בישאָף האָט געמוזט נאָכגעבען דער פאָדערונג פון וואַטיקאַן און האָט געמוזט אָפּלייגען זיין אַבזוג אין ארץ ישראל ביז נאָך פסחא, ניט קוקנדיג אויף דעם ענגלישען מאַנדאַט אויף ארץ ישראל האָט זיך דער ענגלישער גייסטיגער פיהרער געמוזט בויגען צום וואונש פון קאַטוליישען פאַפּסט אין רוים.

3.

מיט דעם איז דער אינצידענט ניט געענדיגט, ווייל דער פּויפּסט האָט זיין פולען פאַרלאַנגען דאָך ניט דערגרייכט. דער האָט דערקלערט אַז האָט ניט דאַנען גען אויב דער ערץ־בישאָף פון קאַנטערבורי וועט פאָהרען קיין ארץ ישראל אַלס "פּריוואַטע פּערזאָן", אבער ניט אַלס ענגלישער גייסטיגער פיהרער. דאָס האָט ער ניט אויסגעפיהרט.

ווי עס ווערט ערקלערט פון פאַלאַרן פון ערץ־בישאָף אין לאָנדאָן, ערוואַרטען איהם גרויסע רעליגיעזע צערעמאָניעס ווען ער וועט אָנקומען קיין ירושלים. די גרויסע טויער פון ישוע הנוצרים קבר וועט פאַר איהם געעפענט ווערען. דאָס איז פאַרבונדען מיט זעלטענע אַן פאַרכטפאָלע צערעמאָניעס מיט וועלכע קיינער פון די גרעסטע קאַטוליישע פיהרער איז ניט באַאיהרט געוואָרען און אויף וועלכע נאָר די הויפּט פיהרער פון דער גריכיש אָרטאָדאָקסישער קירכע האָבען אַ רעכט. אַפּגעזען פון אַלע פּריווילעגיעס און גרויסען כבוד וועלכען דר. קאַסמאַ לאַנג וועט באַקומען פון דער ענגלישער אַדמיניסטראַציע אין ארץ ישראל אַלס אַ ענגלישע פּערזענלעכקייט, וועט ער דורך די אָרטאָדאָקסען פאַלקער־בונד מכח אַן אינטערנאַציאָנאַלער קאָמיסיע און די אָרטאָדאָקסען, די קאַפּטען און די אַרמענער האָבען נעבאַך געמוזט שווייגען. אמת, ניט איינמאָל זיינען שוין פאַרגעקומען סכסוכים צווישען פּסחא צייט, אָבער אַלע זיינען זיי געווען פון קליינעם ווערט און מען האָט זיי שנעל באַרוהיגט. דערביי זיינען די קאַטאָליקען אָבער כמעט שטענדיג אַרויס די זיעגער.

5.

אַמעריקאַ דאָס לאַנד פון דער ביבעל" מיט איהר גרויסער קריסטליכער, ניט קאַטוליישער באַפעלקערונג, האָט נאָר קיין אַחוזה ניט אין ארץ ישראל. צוליעב מיסיאָנערען צווישען אָדער סתם צוליעב „גרויסע אויגען" וואָלט אָבער אַמעריקאַ יא געוואָלט האָבען אַ חלק אין די "הייליגע ערטער".

דעם אַמעריקאַנער מיליאָנער, פּיער־מאָנט מאָרגאַן, האָט שיינבאַר די לאַנג ניט געפעלען געוואָרען און ער האָט געזוכט אַ וועג צו געווינען פאַר אַמעריקאַ איהר חלק אין ארץ ישראל. און אַזאַ וועג האָט ער באַלד געפונען דורך דער אָרטאָדאָקסישער קירכע, וועלכע פון דער צייט וואָס זי האָט פאַרלאָרען די שטיצע פון רוסלאַנד האָט זיך געזוכט נייע פּאָליטישע שטיצע. און וואָס פאַר אַ בעסערע שטיצע קען נאָך נעבען ווי ענגלאַנד גופא — דר. קאַסמאַ לאָנג אַלס אַנגליקאַנער פיהרער האָט אויך ניט דאַנען געהאַט צו זייזען זיך כח דאָס פון ארץ ישראל אַלס אַ פאַר־אָקט פון ארץ בישאָף האָט זיך ענגלאַנד ניט געווען צופרידענשטעלענד וואָס אין אַן ענגליש לאַנד ווי ארץ ישראל זאָלען די קאַטאָליקען האָבען אַזאַ גרויסע דעה און אַזעלכע גרויסע רעכט. אַלזאָ איז אַ פאַר־אַנדערונג פון דער באַשטימונג פון אַן אינטערנאַציאָנאַלער קאָמיסיע וועלכע ווי דער פּרעמיאַר אין נאַטירליך וועלען די אָרטאָדאָקסען אין ארץ ישראל איהם אָפּגעבען דעם גאַנצען כבוד, אַזאַ פּאָליטישער און גייסטיגער כח איז וואָס די אָרטאָדאָקסען דאַרפען האָבען און דער ערץ בישאָף איז צופרידען, און וואַרפען דעם ענגלישען פאַרשלאָג ביים פעלקער־בונד מכח אַן אינטערנאַציאָנאַלער קאָמיסיע און די אָרטאָדאָקסען, די קאַפּטען און די אַרמענער האָבען נעבאַך געמוזט שווייגען. אמת, ניט איינמאָל זיינען שוין פאַרגעקומען סכסוכים צווישען פּסחא צייט, אָבער אַלע זיינען זיי געווען פון קליינעם ווערט און מען האָט זיי שנעל באַרוהיגט. דערביי זיינען די קאַטאָליקען אָבער כמעט שטענדיג אַרויס די זיעגער.

4.

די הויפּט שטיצע פון די גריכישע אָרטאָדאָקסען פון שטענדיג אָן איז געווען די רוסישע קירכע און פאָלגליך די רוסישע רעגיערונג. מיט זייער מאַכט האָט מען זיך געמוזט רעכענען, און אַלס איינע פון די עלטעסטע קירכען אין ארץ ישראל ישראל האָבען זיי באַזעסען אַזעלכע רעכט וועלכע די קאַטאָליקען האָבען ניט געהאַט.

מיט דעם אונטערגאַנג פון צאַריזם אין רוסלאַנד איז דער פּאָליטישער כח פון די אָרטאָדאָקסען פאָלשטענדיג אונטערגעגאַנגען, דערביי איז דער פּאָליטישער כח פון וואַטיקאַן שטאַרק געוואַקסען. די קאַטאָליקען האָבען זיך פון יאָהר צו יאָהר גענומען מעהר רעכט און די אָרטאָדאָקסען האָבען נעבאַך געמוזט שווייגען. גרייט בענלאַנד אַליין, דער הויפּט זיץ פון אָרטאָדאָקסען פאַטריאַרך, האָט נעבאַך געמוזט שווייגען, ווייל זי אַליין איז נאָך אַנגעזען אויף די חסדים פון אַנדערע פעלקער און קען זיך ניט לייסטען זיך אָנצונעהמען פאַר דעם קרעדיט פון די אַרמאַדאָקסען. ניט קיין וואונדער דאַרפען וואָס דער וואַטיקאַן איז מיט דער לאַנג געוועזען אויף די אַלשטענדיג צופרידען און זיך אָפּגעזאָגט פון דער באַשטימונג פון אַן אינטערנאַציאָנאַלער קאָמיסיע וועלכע ווי דער פּרעמיאַר האָט אַלע רעכטן אין מאַנ־דאַט.

דעם וואַטיקאַן איז געלונגען מיט דער הילף פון קאַטוליישע מלוכות, הויפּט־זעכליך איטאַליען און שפּאַניען, אָפּצואַ־וואַרפען דעם ענגלישען פאַרשלאָג ביים פעלקער־בונד מכח אַן אינטערנאַציאָנאַ־לער קאָמיסיע און די אָרטאָדאָקסען, די קאַפּטען און די אַרמענער האָבען נעבאַך געמוזט שווייגען. אמת, ניט איינמאָל זיי־נען שוין פאַרגעקומען סכסוכים צווישען פּסחא צייט, אָבער אַלע זיינען זיי געווען פון קליינעם ווערט און מען האָט זיי שנעל באַרוהיגט. דערביי זיינען די קאַטאָליקען אָבער כמעט שטענדיג אַרויס די זיעגער.

6.

דער פּויפּסט און רוים האָט אָבער אויך ניט בדעה צוצוקוקן שטיל ווי די גרויסע כחות פאַראייניגען זיך געגען איהם און געגען זיין פּאָזיציע אין ארץ ישראל. באַריכטען פון רוים ווייסען שוין צו זאָגען אַז אַ "וועלט קאָנגרעס פון קאַטוליישע קאַרדינאַלען וועט צוזאַמענגערופען ווערען אין ניכען אויפ׳ן הר הכרמל אין ארץ ישראל. דער קאָנגרעס וועט זיין אַן ענט־ענטפער צום ענגלישען ערץ בישאָף. דאָס איז אַ דעקלאַראַציע פון מלחמה צווישען צוויי קריסטליכע רעליגיאָנען. און די מלחמה קען זיך צופלאַקערען. די קאַטאָלי־קען און אַנדערע סעקטען אין ארץ ישראל וועלען זיכער זיך פיהלען שטאַרקער דורך קאָנגרעס און די אַנדערע דורך דער פאַר־בינדונג מיט ענגלאַנד און אַמעריקאַ און נייע קעמפען וועלען אויסבערעכען.

אין דער צייט אָבער ווען אין פריהער־דיגע יאָהרען, ווען אַזעלכע קאַמפען פלעגען אויסברעכען, פלעגן זיך איינגעבען דער ענגלישער אַדמיניסטראַציע זיי צו לאַקאַ־ליזירען און שנעל. צו באַרוהיגען, וועט די אַרבייט ניט לייכט זיין אין דער צוקונפט.

ענגלאַנד וועט מעהר ניט געגען שפּיעלען די ראָלע פון אַביעקטיווען פאַר־מיטלער, פון אַ לא נוגע בדבר. דורך דעם אָקט פון ארץ בישאָף האָט זיך ענגלאַנד אַדעקוואַטלעך פאַלזיר מיט די אָרטאָדאָקסען, דער וואַטיקאַן וועט אויפהיבען אַ רעש איבער דער גאַנצער וועלט וועלכער קען האָבען ערנסט און שווערע קאָנסעקווענ־צען.

צו וועט זיך דאָס ניט אָפּשפּיגלען אויף אויפ׳ן אידישען ישוב אין ארץ ישראל בלייבט צו זעהן.

(איטאַ).

רב יאַנטשע דער שטומער

(ערצעהלונג)
פון לייב לעוו.

אַא שעהנער יונגערמאַן מיט אַ פּאָר שעהנע שוואַרצע אויגען, און אַ שוואַרץ בערדעל אַרום די פיילעכדיגע קלאָרע באַ־קען איז יאַנטשע געווען אין זיינע איינגערע יאָהרען. ער איז געשטאַנען ביים וואַר־שטאַב אריבערגעבויגען איבער אַ קאַם מיט שטאָלענע שפּיציגע צייהן און געשאָ־בען חדר־האָר.

זייענדיג אַ פרעהליכער פון דער נאַ־טור האָט ער גלייך ווי אַלע איבעריגע באַרשטער גערעדט, געשפּאַסט, געלאַ׳ע־וועט, אונטערגעהאַלטען דעם אָדער יענעם פון די אַרבייטער און האַרציג צוגעלאַכט, אַלע האָבען איהם ליעב געהאַט, געוואוסט אויף זיכער, אַז יאַנטשע וויל ניט קיינעם שטעכען מיט די רייד, וויל נישט פאַר־פאָהרען אין דער זיבעטער רפ׳ אַריין, נאָר ווייל מען קאָן דאָך ניט שטעהן שטיל ביי אַן אַרבייט, פאַרטרייבט מען די צייט פון דער שוועערער אַרבייט מיט אַ שפּאַס און גלייכווערטעל אויף וועמענס חשבון.

אין די ליידיגע שעה׳ן האָט איהם גע־צוגען צו געהן הערען אַ מגיד, אַ רבין, איינגעזאַפּט אין זיך דעם כשל מיט׳ן נמשל און ליעב געהאַט איבערצודערצעה־לען עס אויף צו מאָרגענס ביי דער קאַם.

עס וואָלט זיך אַזוי געצויגען יאָהר נאָך יאָהר און זיין לעבען וואָלט ניט גע־ענדערט די פאַרב, — איז אָבער געקומען אין שטאַרט אַריין דער קעלמער מגיד.

די שטאַרט איז אויפגערודערט גע־וואָרען מיט קעלמער מגיד׳ס אָנקומען. מען האָט געוואוסט, אַז ער וועט שוין אַביסעל אָנוואַרימען די הערצער צו אידישקייט, קיינעם פון די שטאַדט־פּושעים וועט ער ניט פאַרשווייגען און יעדערענס עוולה, וועט שוין פון איהם אַרומגערעדט ווערען פון בעלעמער אַראָפּ.

האָבען זיך פאַרזאַמעלט אַלט און יונג קינד און קיינס אינ׳ם גרויסען בית המדרש מען איז געזעסען אפילו אויף די פענסטער אויף די שענק מיט ספרים און געשטאַנען אויך אויף די טישען. די היץ איז געווען גרויס, די אַליינע וועגען האָבען געשוויצט און פון בעלעמער אַראָפּ, האָט זיך גע־הערט אַ האַרציג שטאַרק קול, באַגלייט מיט אַ טופּען פון אַ פוס, און פּאַטשען מיט די הענט וועגען די גרויסע זינד, וואָס אידען באַגעהען און פאַרגעסען גאָר אָן דער גרויסער שטראָף אין ניחנום.

איינמאָל האָט ער געשטראָפט די, וואָס גאָלען זיך די בערד, און אויסגעוואָ־גען מיט ברען.

— איך וועל אייך עפּעס דערצעהלען ליעבע אידען! איך געה מיר איינמאָל אין גאַס, הערט זיך צו, ליעבע אידען, טרעפט מיר אַ קאָזע און זאָגט מיר: "גוט מאָרגען, קעלמער מגיד!" ענטפער איך איהר: "גוט יאָהר, מיין קאָזע!" געה איך מיר ווייטער, ליעבע אידען, און טרעף מיר אַ הונט, זאָגט מיר דער הונט: "גוט מאָרגען, קעלמער מגיד!" ענטפער איך איהם גאָר נישט.

ווערט דער הונט בייז און הויבט אָן מרוטשען: סטייטש, קעלמער מגיד, פאַרוואָס האָט איהר דער קאָזע יא געענט־פערט אויפ׳ן "גוט מאָרגען" און מיר ניט? ענטפער איך איהם אַזוי: דער קאָזע האָט איך יא געענטפערט, ווייל זי איז מיין גלייכען: איך האָב אַ באָרד און די קאָזע אויך, איז זי אַ מחותן מיט מיר, אָבער דו, הונט, דו האָסט דאָך ניט קיין באָרד, וואָסער מחותן ביזטו מיט מיר? וואָן פון מיר!

יעדען אוועגט האָט ער אַן אַנדער עבירה אַרומגערעדט, ביז ער איז געקומען צו לשון הרע און ער האָט געפייערט:

— אי, דאָס מויל, דאָס מויל, ליעבע דאָסמויל ברענגט צו אַלע צרות און יסורים. שטעלט אייך פאָר, ליעבע אידען, אַ מענש רעדט דאָ אויס אַ ווערטעל, אַ שפּאַס, אַ ליצנות׳ל, אַ ניבול־פה, וואָס איז דען? גאָרנישט, מען מאַכט זיך ניט עס גיט אַ פּלוסק אַרויף אַ פישעל, ווי עס וואָלט זאָגען אויך אַ וואָרט.

און עס זאָגט אַן גוטע בשורות, עס טראָגט אין לופטען זיך אַ ברכה, אָט, אָט, קומט דער ליעבער פריהלינג, מיט זיין גרויס און שעהן משפּחה.

בלומען, קוויטען, ליליען צאַרטע, פויגעל מוזיק, בינען זשום, בליהטען, צווייטען אין ראַזען, בשמים ריחות אומעטום.

און עס ווערט אַלעס אָהן אַן אויסנאַם, אָהן אַן "אתה בחרתנו", מאַכען יענע שעהנע ברכה, יענעם גרויסען שהחיינו"

ערב פריהלינג

ד. בילעט.

ערב פריהלינג! ערב יום־טוב
פון ערוואַכונג און פון פרייד,
אַלעס גרייט זיך, אַלעס וועקט זיך,
אַלעס ווערט מיט גרינס באַקליידט.

און דער טאָל איז נאָך שוואַרץ,
ערטערווייז מיט שניי באַדעקט,
דאָך עס שפּראָצען שוין די בערגלאַך
און די לופט מיט גרינס פאַרשמעקט.

עס קוואָלט דאָס טייכעל שוין באַצייטענס,
עס איז צושמאָלצען שוין דאָס אייז,
און אַרום די בלאָטיגע ברעגען,
ווערט עס גרינליך ביסלאַכווייז.

און עס שפּיגלען זיך די זונען שטראַלען
אין דעם טיפען וואַסער דאָרט,
דערפון. מען פאַרגעסט אַז אפילו דערנאָך,
קומט ער אָבער איבער הונדערט און צוואַנ־ציג יאָהר פאַר בית דין של מעלה צום משפּט, זיצען אויסגעזעצט אַרום טיש, גרויסע לייט פון די אבות, אברהם יצחק און יעקב ביז די פּוסקים, נעהמט מען דעם בוך, וואָס יעדע נשמה שרייבט אין איהם אויף אַלע נאַכט, ווען זי קומט אַרויף אין הימעל אַריין, אַלע עבירות פון דעם טאָג און מען הייסט דעם מענש איבערלייענען די מיאוסע ווערטער פאַר אַלעמען אין די אויגען. אַיי, אַיי שעהמט ער זיך און ווייל ניט איבערלייענען, דאָס בלוט קומט איהם אין פּנים אַריין און דאָס האַרץ קלאַפּט. שטעהען אָבער מלאחי־חבלה מיט פייער־דיגע ריטער אין די הענט און מען כוואַש־טשעט דעם מענש אַנטקעגען פּנים: לייד־ענסט, אָדער דו קרינגסט איבערגעמאַסטן מיט זיי! וואָס קלעהרט איהר, ליעבע אידען, ער נעהמט ניכער צו די פייערדיגע ריטער איבערן פּנים איידער לייענען די מיאוסע ווערטער. היינט באַרעכענט אייך ליעבע אידען, וואָס איהר טהוט זיך אַליין מיט׳ן ניט האַלטען דאָס מויל!

— אין דאָס איז דאָך נאָך ניט דאָס לעצטע: אַ מענש רעדט נאָך אַמאָל אַ שלעכטע וואָרט געגען אַ תלמיד חכם, געגען דער תורה הקדושה און ווער רעדט נאָך געגען דעם רבונו של עולם — איז דאָך שוין גאָר ביטער; אין אַ באַזונדערען חדר אין דערפון. מען פאַרגעסט אַז אפילו אַזאַ קומט ער אָבער איבער הונדערט און צוואַנ־ציג יאָהר פאַר בית דין של מעלה צום משפּט, זיצען איהם אַרויס דעם צונג און טהוען איהם האַסטיג אַ שלעפּ אויף אויפ׳ן רויט־פייערדיגען האַק. דער אַרויף אויפ׳ן רויט־פייערדיגען האַק, דער איז אַ געשאָפענע שיה, די אויגען זעצען זיך איהם אַרויס פון קאָפּ, ער וויל אָנ־כאַפּען מיט די הענט דעם האַק אַראָפּצו־צושלעפּען איהם, בראָנען ער זיך אָפּ די הענט און אַזוי ווערט ער געפייניגט יאָה־רען לאַנג אַלע וואָך פון שבת צו נאַכט ביז פרייטאָג פאַרנאַכט. זאָגט זשע מיר, ליעבע אידען, לוינט עס דען צו רעדען שלעכטע ווערטער און דערנאָך אַזוי פיעל געפייניגט צו ווערען? באַטראַכט אייך, ליעבע אידען, כל זמן עס איז צייט און היט דאָס מויל, אַי דאָס מויל, אָט דעם גרעסטען שונא איינער!

די פאַלאָענדע דרשה האָט יאַנטשע אויסגעהערט מיט אָפענע מויל און אויערען מיט׳ן געדאַנק איז ער אינגאַנצען געווען אַריינגעגאַנגען אין גיהנום, געזעהן די חדרים העגנגעדיגע מענשען ביי די צונגען אויף די גליהענדע האַקען, געפיהלט זייערע יסורים און פּיין און זיין האַרץ האָט געצאַפּעלט. אהיים געהענדיג פון דער דרשה האָט ער באַשלאָסען אויפצוהערען אינגאַנ־צען צו רעדען און ניצול צו ווערען פון דער פרעמאָהנט אין ענטהאַלטען אין מאַנ־דאַט.

דעם וואַטיקאַן איז געלונגען מיט דער הילף פון קאַטוליישע מלוכות, הויפּט־זעכליך איטאַליען און שפּאַניען, אָפּצואַ־וואַרפען דעם ענגלישען פאַרשלאָג ביים פעלקער־בונד מכח אַן אינטערנאַציאָנאַ־לער קאָמיסיע און די אָרטאָדאָקסען, די קאַפּטען און די אַרמענער האָבען נעבאַך געמוזט שווייגען. אמת, ניט איינמאָל זיי־נען שוין פאַרגעקומען סכסוכים צווישען פּסחא צייט, אָבער אַלע זיינען זיי געווען פון קליינעם ווערט און מען האָט זיי שנעל באַרוהיגט. דערביי זיינען די קאַטאָליקען אָבער כמעט שטענדיג אַרויס די זיעגער.

אַנטיסעמיטיזם אין אוניווערזיטעטען

די צווייטע אינטערנאַציאָנאַלע סטודענטען קאָנפערענץ וועלכע איז אָפּגעהאַלטען געוואָרען אין ניאָן, שווייץ, איז געשלאָסען געוואָרען, און די פראַגע וועגען דעם הערשענדען אַנטיסעמיטיזם אין די אוניווערזיטעטען איז ווידער אַמאָל איבערגעלאָזען געוואָרען. אַז ס׳זאָל פאַרענטפערט ווערען פון זיך זעלבסט. עס איז בלויז אָנגענומען געוואָרען אַ באַשלוס צו פאַר־לאַנגען פון דעם סעקרעטאַר פון דער אינטערנאַציאָנאַלער סטודענטען באַ־וועגונג, אַז ער זאָל אַנשרייבען אַ צווייטען בוך וועגען דעם אַנטיסעמיטיזם אין די אוניווערזיטעטען און זיינע אורזאַכען.

דער אַנטיסעמיטיזם אין די אוניווערזיטעטען — אָדער דער אינטע־לעקטועלער אַנטיסעמיטיזם — איז איינער פון די וויכטיגסטע פּראָבלעמען פאַר׳ן אַלגעמיינען אידענטום. די פראַגע וועגען „נומערוס קלאָזום" פאַר די אידען אין די מערסטע פון די גרעסטע אייראָפּייאישע אוניווערזיטעטען, איז אַ פראַגע וועלכע געהט ניט אַרונטער פונ׳ם טאָג פון דער אידישער טאָג־אָגענדע.

אויף דער זעלבער סטודענטען קאָנפערענץ איז אויסגעדריקט גע־וואָרען אַ מיינונג פון אַ באַרימטען גלעלערנטען, אַז דער שורש פון דעם אַנטיסעמיטיזם אין איראָפּע זענען די עקאָנאָמישע באַדינגונגען, וועלכע זענען שולדיג פאַר דעם. אונז איז אָבער ניט קיין חילוק, אויב דער אַנטי־סעמיטיזם איז אַן עקאָנאָמישער אָדער אַן "אידעאַלער" — אַזוי לאַנג ווי עס קומט אונז אויס צו ליידען פון דעם.

אויפ׳ן אַמעריקאַנער קאָנטינענט עקזיסטירט היינט צו־טאָג אַן עקאָ־נאָמישער אַנטיסעמיטיזם. אידען ווערען ניט צוגעלאָזען צו פאַרשיעדענע באַשעפטיגונגען; אידען ווערען דיסקרימינירט און ווערען ניט געגעבען קיין מעגליכקייט צו פאַרדינען. און אידען ווערען פאַרפאָלגט אויף יעדען עקאָ־נאָמישען געביעט. בלויז דערפאַר, ווייל זיי זענען אידען.

אָבער אומבאַמערקבאַר וואַקסט דאָ, צוזאַמען מיט עקאָנאָמישען אַנטי־סעמיטיזם, אויך דער אינטעלעקטועלער. אמת, מיר ווייסען דאָ נאָך ניט פון קיינע אָפענע אַנטיסעמיטישע אַרויסטרעטונגען אין דער פרעסע; מיר ווייסען דאָ אויך ניט פון קיין אָפיציעלע אַנטי־אידישע באַשרענקונגען אין די אוניווערזיטעטען. אָבער אונאָפיציעל איז דער אינטעלעקטו־עלער אַנטיסעמיטיזם דאָ גאַנץ באַדייטענד געוואַקסען, אין פאַרלויף פון דעם לעצטען צענדליג יאָר.

און די פראַגע וועגען דעם אַנטיסעמיטיזם אין די אוניווערזיטעטען איז, אין דער ווירקליכקייט ניט בלויז אַ פראַגע פאַר דעם אייראָפּייאישען אידענטום, נאָר אויך פאַר אונז אַמעריקאַנער אידען. די ערשטע שפּורען וואָס מיר באַמערקען שוין איצט דאָ, דאַרפען פאַר אונז דיענען, אַלס אַ צייטיגע וואַרנונג. אַז די דאָזיגע פראַגע איז אונזערע פונקט אַזוי גוט ווי זי איז אַ לעבענס־פראַגע פאַר די אידען אויף דער צווייטער ים.

עס איז געווים צום באַדויערען וואָס די צווייטע אינטערנאַציאָנאַלע סטודענטען־קאָנפערענץ האָט ניט געפונען פאַר נויטיג צו פאַרדאַמען אין אַן אָפיציעלער רעזאָלוציע, דעם וואוקס פון דעם־אַנטיסעמיטיזם אין די אוניווערזיטעטען. מאָראַליש וואָלט אַזאַ רעזאָלוציע געהאַט אַן אומגעהייר־ערען אייגדרוק.

מיטוואָך, דעם 22־טן אַפּריל, 1931

עס האָט נאָך געקענט ערגער זיין

אין זיין ערשטער רעדע, זייט ער איז געקומען פון פאַלעסטינע האָט דר. חיים ווייצמאַן, אין מאַנטשעסטער, ענגלאַנד. דערקלערט, אַז ענגלאַנד האָט יעצט אָנגענומען אַן אַקטיווע פּאָליסי בנוגע ארץ ישראל, אַז די ביז איצטיגע פּאַסיוויטעט איז פאַרשוואונדען.

אמת, האָט ווייצמאַן אָנגעמערקט אין זיין רעדע, דער יעצטיגער צישטאַנד אין ארץ ישראל וואָס עס איז שייך ענגלאַנד, האָט געמענט זיין אַ בעסערער. עס האָט אָבער אויך געקענט זיין ערגער.

דר. חיים ווייצמאַנ׳ס שטעלונג נאָכדעם ווי לאָרד פּאַספיעלד האָט פאַר־עפענטליכט זיין טרויעריג־באַרימטען "ווייסען פּאַפּיער", איז אָפּלאַדירט געוואָרען פון דער גאַנצער אידישער וועלט. מיט זיין בריעף צו מעקדאָ־נאַלד׳ן, רעזיגנירענדיג פון זיין אַמט אַלס פּרעזידענט פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, האָט ער זיך אַנטזאָגט ווייטער צו זיין דער פאַרמיטלער צווי־שען דער ענגלישער אימפּעריע און דאָס אידישע פאָלק.

אין דר. ווייצמאַנ׳ס האַנדלונג איז דאָן געווען אָפּען, אַז ער וויל מער ניט אונטערשטעלען זייגע פלייצעס פאַר דעם צאָרן פון דאָס אידישע פאָלק, און וויל מער ניט זיין ענגלאַנד׳ס פאַרטיידיגער, ווייל דאָס אידישע פאָלק האָט שוין גענוג באַצאָלט פאַר דעם חסד פון דער באַלפור דעקלאַראַציע, און פאַר דעם חסד וואָס ענגלאַנד איז די מאַנדאַטען מאַכט.

מיט זיין רעזיגנאַציע האָט דר. ווייצמאַן געזאָגט: גענוג געטראָגען דעם יאָך פון איינשטילען דעם אידישען צאָרן. דער "ווייסער פּאַפּיער", וועלכער איז געווען אַ פאַרבייסען נאָך די פאָגראָמען אין ארץ ישראל האָט דאָס לעצטע געדולד פאַרניכטעט.

נאָך דר. ווייצמאַנ׳ס רעזיגנאַציע האָט זיך די ענגלישע רעגיערונג אַביסעל אויסגענייכטערט. די אידישע שטימע פון איבער דער גאַנצער וועלט האָט געבראַכט מעקדאָנאַלד׳ן צו זיינע געדאַנקען. און עס איז קיין וואונדער ניט וואָס ענגלאַנד׳ס פּאָליסי אין פּאַלעסטינע איז געענדערט געוואָרען. האָט מען דען אַנדערש געקענט דערוואַרטען?

דר. חיים ווייצמאַנ׳ס דערקלערונג אָבער, אַז עס האָט געקענט זיין ערגער, וואַרפט אַ גרויסען חשד אויף דער ווייטערדיגער שטריינגער פּאָליסי פון דר. ווייצמאַן, וועלכע ער האָט אָנגענומען נאָך דער דערשיינונג פון לאָרד פּאַספיעלד׳ס "ווייסען פּאַפּיער". מיינט עס אַז דר. ווייצמאַן וועט אויף ווייטער בלייבען דער פאַרמיטלער, אָדער בעסער געזאָגט, דער אַדוואָקאַט פון דער ענגלישער רעגיערונג ביים אידישען פאָלק? מיינט עס אויך אַז די געוועזענע פּאָליסי פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע: "מען זאָל זיך ניט באַקלאָגען, ווייל עס קען נאָך ערגער זיין", וועט ווייטער פאַרגעזעצט ווע־רען?

עס ווילט זיך גלויבען, אַז דער אויסדרוק אין דר. חיים ווייצמאַנ׳ס רעדע ביי דער דערעפענונג פון קרן היסוד קאַמפּיין אין מאַנטשעסטער, ענגלאַנד, איז געווען ניט מער ווי אַ זשעסט צו אויסדריקען די ענדערונג אין דער פּאָליסי פון ענגלאַנד בנוגע ארץ ישראל און דער אויפבויאונג פון דער אידישער נאַציאָנאַלער היים.

אַנטיסעמיטיזם אין אוניווערזיטעטען

די צווייטע אינטערנאַציאָנאַלע סטודענטען קאָנפערענץ וועלכע איז אָפּגעהאַלטען געוואָרען אין ניאָן, שווייץ, איז געשלאָסען געוואָרען, און די פראַגע וועגען דעם הערשענדען אַנטיסעמיטיזם אין די אוניווערזיטעטען איז ווידער אַמאָל איבערגעלאָזען געוואָרען. אַז ס׳זאָל פאַרענטפערט ווערען פון זיך זעלבסט. עס איז בלויז אָנגענומען געוואָרען אַ באַשלוס צו פאַר־לאַנגען פון דעם סעקרעטאַר פון דער אינטערנאַציאָנאַלער סטודענטען באַ־וועגונג, אַז ער זאָל אַנשרייבען אַ צווייטען בוך וועגען דעם אַנטיסעמיטיזם אין די אוניווערזיטעטען און זיינע אורזאַכען.

דער אַנטיסעמיטיזם אין די אוניווערזיטעטען — אָדער דער אינטע־לעקטועלער אַנטיסעמיטיזם — איז איינער פון די וויכטיגסטע פּראָבלעמען פאַר׳ן אַלגעמיינען אידענטום. די פראַגע וועגען „נומערוס קלאָזום" פאַר די אידען אין די מערסטע פון די גרעסטע אייראָפּייאישע אוניווערזיטעטען, איז אַ פראַגע וועלכע געהט ניט אַרונטער פונ׳ם טאָג פון דער אידישער טאָג־אָגענדע.

אויף דער זעלבער סטודענטען קאָנפערענץ איז אויסגעדריקט גע־וואָרען אַ מיינונג פון אַ באַרימטען גלעלערנטען, אַז דער שורש פון דעם אַנטיסעמיטיזם אין איראָפּע זענען די עקאָנאָמישע באַדינגונגען, וועלכע זענען שולדיג פאַר דעם. אונז איז אָבער ניט קיין חילוק, אויב דער אַנטי־סעמיטיזם איז אַן עקאָנאָמישער אָדער אַן "אידעאַלער" — אַזוי לאַנג ווי עס קומט אונז אויס צו ליידען פון דעם.

אויפ׳ן אַמעריקאַנעם קאָנטינענט עקזיסטירט היינט צו־טאָג אַן עקאָ־נאָמישער אַנטיסעמיטיזם. אידען ווערען ניט צוגעלאָזען צו פאַרשיעדענע באַשעפטיגונגען; אידען ווערען דיסקרימינירט און ווערען ניט געגעבען קיין מעגליכקייט צו פאַרדינען. און אידען ווערען פאַרפאָלגט אויף יעדען עקאָ־נאָמישען געביעט. בלויז דערפאַר, ווייל זיי זענען אידען.

אָבער אומבאַמערקבאַר וואַקסט דאָ, צוזאַמען מיט עקאָנאָמישען אַנטי־סעמיטיזם, אויך דער אינטעלעקטועלער. אמת, מיר ווייסען דאָ נאָך ניט פון קיינע אָפענע אַנטיסעמיטישע אַרויסטרעטונגען אין דער פּרעסע; מיר ווייסען דאָ אויך ניט פון קיין אָפיציעלע אַנטי־אידישע באַשרענקונגען אין די אוניווערזיטעטען. אָבער אונאָפיציעל איז דער אינטעלעקטו־עלער אַנטיסעמיטיזם דאָ גאַנץ באַדייטענד געוואָקסען, אין פאַרלויף פון דעם לעצטען צענדליג יאָר.

און די פראַגע וועגען דעם אַנטיסעמיטיזם אין די אוניווערזיטעטען איז, אין דער ווירקליכקייט ניט בלויז אַ פראַגע פאַר דעם אייראָפּייאישען אידענטום, נאָר אויך פאַר אונז אַמעריקאַנער אידען. די ערשטע שפּורען וואָס מיר באַמערקען שוין איצט דאָ, דאַרפען פאַר אונז דיענען, אַלס אַ צייטיגע וואַרנונג. אַז די דאָזיגע פראַגע איז אונזערע פונקט אַזוי גוט ווי זי איז אַ לעבענס־פראַגע פאַר די אידען אויף דער צווייטער ים.

עס איז געווים צום באַדויערען וואָס די צווייטע אינטערנאַציאָנאַלע סטודענטען־קאָנפערענץ האָט ניט געפונען פאַר נויטיג צו פאַרדאַמען אין אַן אָפיציעלער רעזאָלוציע, דעם וואוקס פון דעם־אַנטיסעמיטיזם אין די אוניווערזיטעטען. מאָראַליש וואָלט אַזאַ רעזאָלוציע געהאַט אַן אומגעהייר־ערען אייגדרוק.